

สรุปผลการสัมมนาเชิงบูรณาการการบริหารจัดการพื้นที่พรุโต๊ะแดง
วันที่ ๖-๗ สิงหาคม ๒๕๖๒
ณ โรงแรมตันหยง อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

พิธีเปิดการสัมมนาเชิงบูรณาการการบริหารจัดการป่าพรุโต๊ะแดง
ณ ห้องประชุมโสภณพิสัยโรงแรมตันหยง อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
โดยนายลลิต ถนอมสิงห์ รองเลขาธิการ กปร.

กล่าวรายงาน โดยนายธรรมรงค์ คงวัดใหม่ รองผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส

ในโอกาสนี้ นายธรรมรงค์ คงวัดใหม่ รองผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส ได้รับมอบหมายจาก นายเอกรัฐ หลีเส็น ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส ซึ่งติดภารกิจ ได้กล่าวว่า รู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ท่าน ลลิต ถนอมสิงห์ รองเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้กรุณาให้เกียรติมาเป็นประธาน เปิดการสัมมนาเชิงบูรณาการการบริหารจัดการป่าพรุโต๊ะแดงในครั้งนี้ และ จังหวัดนราธิวาสขอนำเรียนข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

จังหวัดมีพื้นที่เขตการปกครอง ๑๓ อำเภอ ๗๗ ตำบล ๕๘๘ หมู่บ้าน มีเนื้อที่ประมาณ ๔,๐๐๐ ตาราง กิโลเมตร มีป่าพรุที่สำคัญอยู่ ๒ แห่ง คือ ป่าพรุบาเจาะ เนื้อที่ประมาณ ๕๒,๐๐๐ ไร่เศษ และป่าพรุโต๊ะแดงเนื้อที่ประมาณ ๒๐๙,๗๐๐ ไร่เศษ รวมพื้นที่ป่าพรุทั้ง ๒ แห่งในพื้นที่ของนราธิวาส ประมาณ ๒๖๑,๐๐๐ ไร่เศษ ซึ่งพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดงครอบคลุมเขตพื้นที่ ๕ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนราธิวาส อำเภอตากใบ อำเภอสุไหงโก-ลก อำเภอสุไหงปาดี และอำเภอเจาะไอร้อง ภายในป่าพรุโต๊ะแดงมีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื้อที่ ๑๒๕,๐๐๐ ไร่เศษ มีป่าสงวนแห่งชาติป่าลุ่มน้ำบางนราแปลงที่ ๑ และแปลงที่ ๒ จำนวน ๒๘,๐๐๐ ไร่เศษ

จังหวัดนราธิวาสได้ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดแนวทางการดำเนินงานการบริหารจัดการป่าพรุโต๊ะแดงให้เกิดเป็นรูปธรรมซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ในการดูแลรักษาป่าพรุผืนสำคัญแห่งนี้ ตามพระประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ได้พระราชทานพระราชดำริให้ส่วนราชการช่วยการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าพรุโต๊ะแดงให้มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งจังหวัดนราธิวาสก็ไม่ได้นิ่งนอนใจในการดำเนินงานแก้ไขปัญหাপ่าพรุโต๊ะแดงเพื่อให้สอดคล้องตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเขตการใช้ที่ดินในพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดงให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน เพื่อประชาชนจะได้ใช้พื้นที่ให้เป็นประโยชน์อย่างยั่งยืนรวมทั้งการป้องกันและควบคุมไฟป่าในพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดงซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญของจังหวัดนราธิวาส

การจัดสัมมนาเชิงบูรณาการการบริหารจัดการป่าพรุโต๊ะแดงในครั้งนี้ จังหวัดนราธิวาสได้รับมอบหมายจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นหน่วยรับผิดชอบในการจัดสัมมนาเพื่อนำผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการและผลการสัมมนาเชิงวิชาการที่ได้ดำเนินการจัดสัมมนาเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้วมาบูรณาการขับเคลื่อนการบริหารจัดการป่าพรุโต๊ะแดงที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสอดคล้องตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการดูแลรักษาป่าพรุโต๊ะแดงและการกำหนดขอบเขตป่าพรุโต๊ะแดง ให้แน่นอนเพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าทุกที่ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญและเป็นป่าพรุที่มีความอุดมสมบูรณ์มีเนื้อที่มากที่สุดในบรรดาพรุที่ยังเหลืออยู่ในประเทศไทย

รูปแบบการจัดสัมมนาในครั้งนี้ ช่วงเช้าของวันนี้จะเป็นการทบทวนผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการซึ่งจัดมาแล้ว ๓ เวที และทบทวนผลการสัมมนาเชิงวิชาการขึ้นไปจัดมาแล้ว ๑ เวที ในภาคบ่ายก็จะเป็นการนำเสนอให้ข้อคิดเห็นและอภิปราย (ร่าง) แผนแม่บทการบริหารจัดการป่าพรุโต๊ะแดงของจังหวัดนราธิวาส ที่เกิดจากการสัมมนาเชิงวิชาการ โดยจะให้ผู้ร่วมสัมมนาทุกท่านได้ร่วมวิภาคและร่วมอภิปรายแผนงานที่จะนำเสนอว่า จะต้องมีการปรับปรุงหรือเพิ่มเติมให้เหมาะสมอย่างไรทั้ง ๔ ด้าน ซึ่งประกอบด้วย ด้านที่ ๑ ด้านการบริหารจัดการขอบเขตพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดง ด้านที่ ๒ ด้านการบริหารจัดการน้ำ ด้านที่ ๓ ด้านการป้องกันและควบคุมไฟป่า และด้านที่ ๔ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพของราษฎรที่อาศัยอยู่ในบริเวณขอบรอบขอบเขตพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดง

นายลลิต ถนอมสิงห์ รองเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กล่าวเปิดการสัมมนาเชิงบูรณาการการบริหารจัดการป่าพรุโต๊ะแดง ความว่า ผมรู้สึกเป็นเกียรติและมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้มาเป็นประธานเปิดการสัมมนาเชิงบูรณาการการบริหารจัดการป่าพรุโต๊ะแดงในครั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริร่วมกับจังหวัดนราธิวาสและศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ได้ร่วมกันจัดสัมมนา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการป่าพรุโต๊ะแดงขึ้น โดยได้ดำเนินการมาแล้ว ๒ ส่วน ได้แก่ การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการและการจัดสัมมนาเชิงวิชาการซึ่งได้รับความร่วมมือร่วมใจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเป็นอย่างดี สำหรับการสัมมนาเชิงบูรณาการในครั้งนี้ จะเป็นช่วงที่สำคัญซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้ร่วมกำหนดการวางแผนกรอบการดำเนินงานโดยนำผลการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมที่ได้รับข้อมูลจากส่วนงานต่างๆ และข้อคิดเห็นของราษฎรในพื้นที่มาร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินงานในระยะต่อไปโดยมีแบบแผนและเป็นไปตามเป้าประสงค์

เราคงจะได้รับข่าวสารจากจังหวัดนครศรีธรรมราชที่เกี่ยวกับเรื่องของพรุ คงจะเป็นประจักษ์พยาน ได้แล้วว่าที่เราดำเนินการจัดสัมมนาขึ้นมา ๓ - ๔ ครั้ง มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อเกิด สิ่งที่ไม่คาดฝันขึ้นมาแล้วเราไม่สามารถที่จะหยุดยั้ง แล้วมันทำความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติที่คิดเป็น มูลค่าทางเศรษฐกิจมหาศาล อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของการดำเนินงานทั้ง ๔ ด้าน ทั้งเรื่องขอบเขตการใช้ที่ดิน ผมอยากให้มีการกำหนดขอบเขตให้ชัดเจน อย่างน้อยก็เป็นแนวทางที่เริ่มต้นในการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจน หมายความว่า ต้องมีการตกลงกับราษฎรที่ใช้ประโยชน์และเสียประโยชน์ให้เขาเข้าใจ ในเรื่องของการบริหารจัดการ น้ำก็เช่นเดียวกัน ตอนนี้เรามีปัญหาอยู่ในขณะนี้หากไม่มีการบริหารจัดการน้ำที่ดีแล้ว เราจะแก้ไขมัน ได้ยาก การป้องกันเรื่องสำคัญ ในเรื่องของไฟฟ้าและเช่นเดียวกันเราคงไม่ปล่อยให้เหตุเกิดขึ้นแล้วก็ล้อมคอก เราควรจะต้องป้องกันส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดูแลเรื่องไฟฟ้าและที่สำคัญที่สุดประชาชน ต้องอยู่กับพื้นที่ที่จะต้องใช้น้ำจากพื้นที่ที่เสื่อมสภาพไปแล้ว ประกอบอาชีพให้ได้ผลเขาจะได้ไม่กลับไป บุกรุกป่าอีก กระทบจึงขอฝากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน รวมทั้งราษฎร ได้ร่วมมือร่วมใจและร่วมกันวางแผนดำเนินงานให้สอดคล้องตามแนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการอนุรักษ์และดูแลรักษาป่าพรุให้ดำรงอยู่ รวมทั้งปรับปรุง แก้ไขเขตการใช้พื้นที่พรุให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน นอกจากนี้การดำเนินงานในครั้ง นี้ยังสอดคล้องกับพระราชโองบาย ของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นการสืบสานและต่อยอดโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริให้เกิดผลสูงสุดและยั่งยืน

๑. การทบทวนผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

นายสุภรชต์ อินทรารุช ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๔ สำนักงาน กปร กล่าวสรุปผลการ ทบทวนผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการการบริหารจัดการพรุโต๊ะแดง ความว่า

ครั้งนี้เป็นการทบทวนผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการการบริหารจัดการพรุโต๊ะแดง ตามแผนฯ ต้องมีการ พุดคุยกันในทุกเวทีทั้งในส่วนราชการและราษฎร และเรื่องของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการร่วมกัน ขอย้อนไปถึงพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ซึ่งมีพระราชดำริตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๕ แล้ว ในเรื่องของการกำหนดขอบเขตควรมีกำหนดขอบเขตป่าพรุ ให้แน่นอนเพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่อันจะทำให้สภาพแวดล้อมเสีย ต่อมาสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำริอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ.๒๕๑๕ ในเรื่อง การกำหนดขอบเขตการใช้ที่ดิน แบ่งเป็น **เขตพัฒนา เขตอนุรักษ์ และเขตสงวน**

สำนักงาน กปร. จึงได้ร่วมกันคิดหาแนวทางที่จะร่วมรับสนองพระราชดำริในการสร้างประโยชน์ให้กับ พื้นที่ตามพระราชดำริ จึงได้จัดทำโครงการสัมมนาเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าพรุโต๊ะแดงขึ้น เพื่อดำเนินการ ตามแนวทางพระราชดำริและเสริมสร้างหน่วยงานของรัฐให้ร่วมกันบริหารจัดการป่าพรุโต๊ะแดงให้มี ประสิทธิภาพ การจัดสัมมนามีหัวข้อหลัก ๔ เรื่อง ได้แก่ การบริหารจัดการน้ำ การบริหารจัดการขอบเขต ที่ชัดเจน การป้องกันและควบคุมไฟฟ้า และการส่งเสริมพัฒนาอาชีพของราษฎรในพื้นที่ โดยรูปแบบการ จัดสัมมนาก็จะมีด้วยกัน ๓ กิจกรรม คือ สัมมนาเชิงปฏิบัติการ สำนักงาน กปร. เป็นเจ้าภาพ สัมมนาเชิง วิชาการ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เป็นเจ้าภาพ และสัมมนาเชิงบูรณาการ จังหวัดนราธิวาส เป็นเจ้าภาพ หลังการจัดการสัมมนา ทั้ง ๓ กิจกรรมเสร็จสิ้น ก็จะได้จะทำสรุปผลการดำเนินงานเสนอคณะทำงานกำหนด แนวทางการบริหารจัดการป่าพรุโต๊ะแดงเพื่อพิจารณาให้ความเห็นแล้วนำความกราบบังคมทูลสมเด็จพระเทพฯ ซึ่งทราบว่ามีแผนจะทูลเชิญเสด็จสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม-ราชกุมารี ในช่วงกุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

ในส่วนของการสัมมนาเชิงปฏิบัติการมีทั้งหมด ๓ ครั้ง ครั้งแรกจัดที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ครั้งที่ ๒ ที่โรงแรมอิมพีเรียล นราธิวาส ครั้งที่ ๓ ที่ศูนย์วิจัยและศึกษาธรรมชาติ ป่าพรุสิรินธรและโรงแรมเก็นดิง อำเภอสุโขทัย-ลก

ครั้งแรกมีผู้ร่วมสัมมนาทั้งสิ้น ๑๘๐ คน ผู้ร่วมสัมมนาเป็นหน่วยงานภาครัฐและราษฎร ได้มีการพูดคุย กันในเรื่องหลักๆ ทั้ง ๔ ด้าน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ภาคบ่ายมีการอภิปรายกลุ่มร่วมกันสรุปผลได้ดังนี้

๑. การบริหารจัดการน้ำ : เห็นว่า มีการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งกรมชลประทานได้จัดทำคั่นกันน้ำ สร้างฝายชะลอน้ำ แนวเขตป้องกันน้ำเปรี้ยว ปัญหาอุปสรรคเป็นเรื่องของงบประมาณการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ร่วมกัน เกษตรกรรมหรือการใช้ประโยชน์รอบขอบพรุ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทิศทางการไหลของน้ำ ซึ่งการแก้ไขปัญหาก็ได้มีการเสนอคำว่า **ควรมีการร่วมกันแก้ไขปัญหา ร่วมกับราษฎร มีการสร้างจิตสำนึก และควรมีการสร้างระบบชลประทานให้ครอบคลุมพื้นที่**

๒. การบริหารจัดการขอบเขต : ปัญหาอุปสรรคทุกคนเห็นว่าการจัดทำแนวเขตป่าพรุโต๊ะแดง ยังไม่ชัดเจน ยังคงมีข้อพิพาทข้อขัดแย้งกันอยู่ในระหว่างการพิสูจน์สิทธิ์ ยังมีการบุกรุกพื้นที่ หาของป่า ตัดไม้ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการขาดจิตสำนึกในการดูแลรักษาป่า ราษฎรยังไม่เปิดใจ การบังคับใช้กฎหมาย ยังไม่เข้มงวดเท่าที่ควร ระเบียบกฎหมายบางข้อก็ยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาและการแก้ไขปัญหา แนวทางแก้ไข ปัญหาควรจะทำแนวเขตให้ชัดเจน **ควรมีการผ่อนผันให้ราษฎรเข้าทำประโยชน์ได้ในพื้นที่แต่มีเงื่อนไข ในการปลูกป่าทดแทนในพื้นที่** ต้องมีการสำรวจเกษตรกรที่เป็นเกษตรกรจริง เอกชนที่เข้ามาดำเนินการ ควรมี การแก้ไขระเบียบให้ชัดเจนให้ครอบคลุม ในเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ในพื้นที่ระหว่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐ กับราษฎรรวมถึงการมีการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจให้ทั่วถึง รวมถึงประชาชนที่จะดูแลครอบครัวป่าพรุ

๓. การควบคุมไฟป่า : ปัญหาอุปสรรคเป็นเรื่องของการบริหารจัดการน้ำ ฝนทิ้งช่วงนาน แหล่งน้ำ ไม่เพียงพอ ราษฎรในพื้นที่ขาดจิตสำนึก เมื่อเกิดเหตุขึ้นแล้วไม่สามารถเข้าไปดับไฟป่าได้เนื่องจากติดกับพื้นที่ เกษตรกรรมของราษฎร แนวทางการแก้ไขเห็นว่า **ควรมีการขุดคลอง เพิ่มแนวกันไฟ** หน่วยงานภาครัฐและ ประชาชนร่วมกันบูรณาการแก้ไขปัญหา ประสานหน่วยฝนหลวงทำฝนหลวง เตรียมเครื่องมืออุปกรณ์ในการ ดับไฟป่าให้พร้อม **สิ่งสำคัญคือ การสร้างจิตสำนึกในการดูแลป่าและการส่งเสริมปลูกป่า**

๔. การส่งเสริมพัฒนาอาชีพพื้นที่รอบขอบป่าพรุ : โดยเน้นไปที่ราษฎรในพื้นที่เป็นสำคัญจัดการ อภิปรายและข้อคิดเห็นต่างๆ สรุปได้เป็น ๓ ส่วน คือ

ส่วนแรก เป็นเรื่องของการประกอบอาชีพและการใช้ประโยชน์ที่ดินของราษฎรรอบขอบพรุ ส่วนราชการควรจะมีการจัด Zoning ในการส่งเสริมอาชีพทั้งในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร การส่งเสริมระบบเกษตรแปลงใหญ่ การให้ความรู้และการเพิ่มประสิทธิภาพ และการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ส่วนที่ ๒ อาชีพของราษฎร เช่น การหาของป่า ส่งเสริมให้มีการใช้ผลผลิตหรือประโยชน์จากป่า ให้มากขึ้น ปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพและการใช้ประโยชน์ในพื้นที่การบริหารของหน่วยงาน เรื่อง นโยบาย Zoning ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้โดยหน่วยงานรับผิดชอบ นโยบายของแต่ละหน่วยงานมีความซ้ำซ้อน ขาดการบูรณาการของหน่วยงาน ยังไม่มีการประเมินผล การส่งเสริมอาชีพไม่ตรงกับความต้องการของราษฎร ราษฎรผู้ประกอบอาชีพขาดความรู้ เยาวชนรุ่นใหม่มีทักษะนี้ที่คนคิดไม่ชอบอาชีพเกษตร เรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน การทำประกอบอาชีพ ใช้วิธีการไม่เหมาะสมทำลายทรัพยากร สาธารณูปโภค ถนนชำรุด ปัญหาเรื่องโรคและ แมลง ขาดปัจจัยการผลิต น้ำเสียจากโรงงานยางพารา ราคาผลผลิตที่ต่ำ และปัญหาสังคมต่างๆ

ส่วนที่ ๓ แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ นำนโยบาย Zoning มาใช้อย่างจริงจัง ให้ความรู้ ในทุกมิติในการประกอบอาชีพ สำรวจความต้องการการประกอบอาชีพของราษฎร ปลูกฝังให้เยาวชนสนใจ อาชีพเกษตร ปรับปรุงซ่อมแซมสาธารณะโรคต่างๆ การให้ความรู้ในการป้องกันการกำจัดโรคและแมลง ฯลฯ

ครั้งที่ ๒ สัมมนาเชิงปฏิบัติ ๒ วัน วันแรกจะลงพื้นที่จริง ประเด็นปัญหาการบริหารจัดการพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดง ที่ศูนย์วิจัยป่าพรุสิรินธร ในวันที่ ๒ ประชุมที่ โรงแรมเก็นดิง อำเภอสุโขทัย-ลก จากการศึกษาดูงาน และร่วมกันเสวนานำไปสู่การเสนอแนวทางในการบริหารจัดการป่าพรุโต๊ะแดงแบบมีส่วนร่วม ผลการสัมมนา แบ่งออกเป็น ๒ ด้าน ได้แก่ **ด้านการบริหารจัดการขอบเขตพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดง** ควรมีการสร้างและจัดทำขอบเขตที่ป่าพรุโต๊ะแดงที่ชัดเจน ไม่ว่าจะหลักเสาคอนกรีต ขุดคูคลอง ปลูกต้นไม้เป็นแนว ควรมีการนำองค์ความรู้โครงสร้างด้านวิศวกรรมมาช่วยในการจัดการแนวเขต มีการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทำ MOU กับราษฎรในการกำหนดขอบเขต กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับกรมที่ดินในการตรวจสอบสิทธิ์ สร้างความเข้าใจกับราษฎรในการรับรองแนวเขต การดำเนินการด้านกฎหมายที่เข้มงวด แต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองแนวเขตร่วมกันเพื่อให้มีความถูกต้องโปร่งใส มีการจัดทำขอบเขตจัดทำแผนที่ที่ชัดเจน ซึ่งทางสำนักงาน กปร. ได้จัดทำสรุปผลการสัมมนาให้จังหวัดฯ ได้ทราบแล้ว

๒.การทบทวนผลการสัมมนาเชิงวิชาการ

นางสายหยุด เพ็ชรสุข ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ได้สรุปผลการจัดการสัมมนาเชิงวิชาการการบริหารจัดการป่าพรุโต๊ะแดง จังหวัดนราธิวาส โดยมีผู้ร่วมนำเสนอด้วย ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๓ สาขา นราธิวาส และหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติฯ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบเรื่องของข้อกฎหมาย ความว่า

ในการจัดสัมมนาเชิงวิชาการที่ผ่านมามีการดำเนินการ ๓ ภาค ได้แก่ ภาคการบรรยาย นำเสนอข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ทั้งทางด้านดิน การแบ่งเขตการใช้ที่ดิน ด้านน้ำ และด้านป่าไม้ ภาคการเสวนาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการป่าพรุอย่างยั่งยืน และภาคนิทรรศการ เป็นการนำเสนอข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ศูนย์ศึกษาพัฒนาพิกุลทองฯ จัดตั้งขึ้นตามพระราชดำริ ให้ทำงานในพื้นที่พรุในเรื่องของการศึกษา ทดลอง วิจัย ขยายผลงานวิจัย เพื่อหาต้นแบบในการพัฒนาพื้นที่พรุ และบริการประชาชน โดยให้ความสำคัญไปที่เรื่อง ดิน ตั้งแต่ที่มีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพัฒนาพิกุลทองฯ ขึ้น มีงานวิจัยมากมาย ซึ่งศูนย์ศึกษาพัฒนาพิกุลทองฯ ได้จัดทำเป็นหลักสูตรและตำรา ก่อนที่จะส่งเสริมหรือนำไปพัฒนาต่อยอดนั้น ศูนย์ศึกษาพัฒนาพิกุลทองฯ ต้องมีความเข้าใจในพื้นที่พรุ ซึ่งพรุในความหมาย ในทางวิชาการหมายถึงเป็นพื้นที่หนึ่งของพื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำคือ พื้นที่ที่มีน้ำท่วมพื้นที่ที่มีน้ำขังพื้นที่ชื้นแฉะพื้นที่ลุ่ม ในเรื่องของการเกิดพื้นที่พรุหรือพื้นที่ลุ่มต่ำ ในภาคใต้แตกต่างกันตามบริบท จังหวัดนราธิวาสมีพรุ ๒ แห่ง คือ พรุบาเจาะและพรุโต๊ะแดง ซึ่งมีลักษณะการเกิดแตกต่างกัน พรุในจังหวัดนราธิวาสเป็นพื้นที่ที่มีน้ำทะเลท่วมถึงมาก่อน

พื้นที่พรุบาเจาะ เคยเป็นชายหาดมาก่อน ต่อมาเมื่อมีสันทรายปิดกั้นทางน้ำไว้ ทำให้น้ำเค็มกลายเป็นน้ำกร่อยและกลายเป็นน้ำจืดในที่สุด และต่อมาจะมีพื้นที่ชุ่มน้ำขึ้นเกิดเป็นป่าพรุ พื้นที่พรุเมื่อมีการระบายน้ำออกถึงแม้จะไม่มีไฟไหม้ก็ตาม ต้นไม้ในป่านั้นก็ตายเนื่องจากที่ระดับความลึกจากผิวดินประมาณ ๑ เมตร จะมีการสะสมสารประกอบเหล็กจากการที่เคยเป็นทะเลมาก่อนคือ pyrite สารประกอบ pyrite นี้เป็นต้นกำเนิดของดินเปรี้ยว เมื่อมีน้ำท่วมขังจะไม่แสดงความเป็นกรดแต่เมื่อมีการระบายน้ำออก ออกซิเจนในอากาศจะทำปฏิกิริยาและปลดปล่อยกรดกำมะถัน เมื่อระดับน้ำสูงขึ้นก็จะนำพากรดกำมะถันขึ้นมา การสลับกันระหว่างขึ้นและแห้งจะส่งผลทำให้ดินเป็นกรดจัดทั้งระบบ

การเกิดพรุของป่าพรุโต๊ะแดง ข้อมูลจากแหล่งอ้างอิง พบว่า ในอดีตพรุโต๊ะแดงเป็นป่าโกงกาง ซึ่งเป็นลักษณะพื้นที่ไม้ที่จะต้องมีย่านน้ำทะเลท่วมถึง ต่อมาเมื่อมีสันทรายปิดปากอ่าว จึงเข้าสู่กระบวนการเกิดพรุเช่นเดียวกับที่ได้กล่าวมา

จังหวัดนราธิวาสมีพื้นที่พรุ ๙.๓ เพอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดง พื้นที่พรุในจังหวัดนราธิวาสนี้ ศูนย์ศึกษาพัฒนาพิกุลทองฯ ได้กำหนดเขตการใช้ที่ดินในพื้นที่พรุ แบ่งเป็น ๓ โซน โซนที่ยังเป็นป่าสมบูรณ์ กำหนดเป็น เขตสงวน โซนที่ป่ามีความเสื่อมโทรมแต่มีศักยภาพที่จะฟื้นฟูให้เป็นป่าได้ กำหนดเป็น เขตอนุรักษ์ โดยมีเป้าหมายที่จะฟื้นฟูป่าให้สมบูรณ์ ในโซนที่สภาพป่าเสื่อมโทรมและไม่มี

ศักยภาพในการฟื้นฟูป่า กำหนดเป็น **เขตพัฒนา** ซึ่งในการกำหนดเขตดังกล่าวนี้ไม่มีกฎหมายรองรับ การกำหนดเขตการใช้ที่ดินในพื้นที่พรุโต๊ะแดงตามที่ศูนย์พิภูลทองฯ ได้จัดทำนี้ยึดเอาลักษณะการเกิดพรุ เป็นหลัก ซึ่งนำมาแบ่งแยกพื้นที่พรุและพื้นที่ที่ไม่ใช่พรุ ซึ่งในเขตต่างๆ ที่จำแนกออกมานี้มีหน่วยงานที่มีชื่อ กฎหมายรับผิดชอบอยู่ ประกอบด้วย เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติฯ ป่าสงวนแห่งชาติป่าลุ่มน้ำบาง นราแปลงที่ ๑ ป่าลุ่มน้ำบางนราแปลงที่ ๒ และป่าโคกไม้เรือ แต่พื้นที่บางส่วนของป่าสงวนแห่งชาติครอบคลุม ไปถึงพื้นที่ที่ไม่ใช่พรุด้วย จึงนำไปสู่การปรึกษาหน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบในพื้นที่พรุโต๊ะแดงร่วมกันกำหนด เขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่พรุฯ ขึ้นใหม่ตามที่ศูนย์ศึกษาพัฒนาพิภูลทองฯ ได้นำเสนอ สรุปได้ว่า พื้นที่พรุ โต๊ะแดง มีเนื้อที่ ๒๔๔,๑๘๑ ไร่ แบ่งเป็น เขตพัฒนา ๖ หมื่นกว่าไร่ เขตอนุรักษ์ (ป่าสงวน) ๒๗,๐๐๐ กว่าไร่ เขตสงวน (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติฯ) ๑ แสนกว่าไร่

๓. สรุปผลการสัมมนาเชิงบูรณาการ

๓.๑ ประเด็นการจัดการขอเขตพื้นที่พรุโต๊ะแดง

๓.๑.๑ แนวเขตปัจจุบัน :

(๑) คณะกรรมการจัดทำแผนแม่บทโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภูลทองฯ ได้จัดทำ เขตการใช้ที่ดินในพื้นที่พรุในจังหวัดนราธิวาสขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๙ ลงในแผนที่ทหาร มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ เขต คือ

(๑.๑) **เขตสงวน** หมายถึง เขตป่าพรุที่ยังคงความสมบูรณ์อยู่ จึงต้องสงวนและรักษา ให้คงสภาพไว้

(๑.๒) **เขตอนุรักษ์** หมายถึง เขตป่าพรุถูกทำลายไปแล้ว แต่ยังไม่มีความเสียหายใดไป พัฒนา

(๑.๓) **เขตพัฒนา** หมายถึง เขตป่าพรุที่ถูกทำลายแล้ว และจะพัฒนาให้เป็นพื้นที่ การเกษตรต่อไป

ทั้งนี้ หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา และการอนุรักษ์พื้นที่ได้นำเอาไปใช้เป็น นโยบายและแนวทางในการจัดการพื้นที่พรุของจังหวัดนราธิวาส ตามพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่ได้พระราชทานไว้ เมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๓๕ ความว่า “...พรุเราต้องเก็บไว้ เพราะมีความสำคัญเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ต้องห้ามไม่ให้บุกรุกเข้าไป คราวนี้เราทำโครงการ ที่โคกโน เขาจะบุกรุกเข้าไปไม่ได้อีกแล้ว เพราะจำกัดบริเวณเขา ในพรุ เราก็กส่งเสริม เอาไม้พรุ เพิ่ม ประสิทธิภาพ อย่างตามข้างทางนี้สวยงาม เห็นไม้ต่างๆ ไม้หลาวชะโอนก็มี...”

(๒) การจัดทำเขตการใช้ที่ดินครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๒๙ ได้มีการกำหนดขอบเขตแล้ว แต่ปัจจุบันพบว่า ขอบเขตมีความเหลื่อมล้ำ และบางพื้นที่หายไป เนื่องจากมีการบุกรุกเพื่อใช้ในการทำ การเกษตร ดังนั้นแนวทางแก้ไขที่สำคัญ คือ จะต้องมีการสร้างการยอมรับในการกำหนดขอบเขตการใช้ที่ดิน ร่วมกัน

๓.๑.๒ ปัญหาการบริหารจัดการขอเขตพื้นที่พรุโต๊ะแดง

(๑) การจัดทำแนวเขตพื้นที่พรุโต๊ะแดงในส่วนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและป่าสงวน แห่งชาติมีการจัดทำแผนที่ขอบเขตชัดเจน แต่ยังมีพื้นที่บางพื้นที่ที่ยังไม่ชัดเจนเนื่องจากการประกาศเขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่ามีการประกาศทับที่ทำกินของชาวบ้านที่มีทั้ง สค.๑, น.ส.๓ และโฉนด ซึ่งในความเป็นจริงในเขต รักษาพันธุ์ฯ ชาวบ้านยังได้ทำกินกันอยู่ปกติ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่เองก็ยอมรับในกรรมสิทธิ์ที่ได้มาก่อน ประกาศทุกคนก็มีสิทธิ์อยู่เหมือนเดิม ดังนั้น ส่วนที่มีปัญหาจริงๆ คือ คนที่บุกรุก

(๒) ปัญหาเรื่องเอกสารสิทธิ์ในเขตป่าพรุหรือในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ชาวบ้านส่วนใหญ่ จะนำเอกสาร น.ส.๓/น.ส.๓ก. มายื่นขอออกโฉนด เมื่อทางสำนักงานที่ดินจังหวัด พิจารณาแล้วเห็นว่าอยู่ใน เขตป่าไม้/ป่าพรุ ก็จะไม่ออกหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์/โฉนดให้ แต่ว่าเอกสาร น.ส.๓/น.ส.๓ก.เหล่านั้น ครอบครองได้

ยังไม่มี การเพิกถอนก็ยังคงถือว่าเป็นเอกสารสิทธิ์ที่ชอบด้วยกฎหมายอยู่ ซึ่งกระบวนการที่จะเพิกถอนได้ต้องมีการสำรวจและเสนอไปตามลำดับขั้นแล้ว แต่ด้วยสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ จึงทำให้ยังไม่มี การดำเนินการหรือความคืบหน้าแต่อย่างใด และเอกสารสิทธิ์ที่ทับแนวเขตป่าไม้ต่างๆ คาดว่า มีมาก ซึ่งก็จะต้องประสานข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

(๓) ราษฎรในพื้นที่ :

(๓.๑) ส่วนใหญ่มาจากการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของป่าพรุ ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าพรุไม่ถูกต้องและเหมาะสม ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ของพื้นที่พรุ

(๓.๒) มีการบุกรุกพื้นที่พรุสำหรับทำการเกษตร ลักลอบตัดต้นไม้ ใช้ประโยชน์ในที่ดินผิดประเภท

(๓.๓) ประชาชนขาดจิตสำนึกในการดูแลรักษาป่า และราษฎรบางส่วนยังไม่เปิดใจรับฟังข้อเสนอแนะจากหน่วยงานภาครัฐ

(๔) ข้อกฎหมาย : การบังคับใช้กฎหมายไม่เข้มงวดเท่าที่ควร/กฎระเบียบบางข้อไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหา

๓.๑.๓ แนวทางแก้ไขการบริหารจัดการขอบเขตพื้นที่พรุโต๊ะแดง:

(๑) เร่งดำเนินการจัดทำขอบเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่พรุโต๊ะแดงให้ชัดเจน เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่เพิ่มเติม โดยควรเริ่มจากพื้นที่ที่ไม่มีราษฎรอยู่อาศัยหรือทำกิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ไม่มีข้อถกเถียงหรือปัญหากับราษฎร เพื่อป้องกันการบุกรุกในอนาคต สำหรับพื้นที่ที่มีปัญหาอาจจะจัดทำรูปแบบใดก็ได้คุ้มกันหรืออาจตั้งคณะกรรมการดำเนินการตามกระบวนการทางกฎหมายต่อไป

(๒) การจัดทำขอบเขตพื้นที่พรุโต๊ะแดง ควรพิจารณาจากลักษณะการเกิดพรุชัดเจน และต้องมีเจ้าภาพในการจัดทำแผนที่และองค์ประกอบของคณะกรรมการจัดทำแนวเขตในพื้นที่ ต้องเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายโดยเฉพาะภาคประชาชน

(๓) มีการทำ MOU พร้อมทั้งหลักเกณฑ์ร่วมกันกับประชาชนในพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดงอย่างเป็นรูปธรรม (การมีสิทธิ์ในการใช้ประโยชน์ในพื้นที่แต่ไม่มีสิทธิ์ในการครอบครอง)

(๔) จัดตั้งคณะกรรมการกำหนดขอบเขตการใช้ที่ดินในพื้นที่ป่าพรุ และให้คณะกรรมการดำเนินการสำรวจเกษตรกรที่เป็นเกษตรกรจริงๆ ไม่ใช่เอกชนดำเนินการ

(๕) ตรวจสอบพื้นที่ให้เป็นปัจจุบันโดยภาพถ่ายดาวเทียม และการสำรวจจริงโดยเจ้าหน้าที่ภาคสนามและประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

(๖) บริเวณรอบขอบพรุ ก่อสร้างคลองตามแนวขอบพรุ เพื่อใช้เป็นแนวเขตระหว่างพื้นที่ของเกษตรกรและป่าพรุออกจากกัน หรือการขุดคูรูปแบบไขปลา และส่งเสริมให้ปลูกต้นไม้เพื่อเป็นแนวเขตรอบป่าพรุ

(๗) เจ้าหน้าที่ภาครัฐโดยเฉพาะด่านงานป่าไม้ ควรลงพื้นที่พบปะราษฎรให้มากขึ้น รวมทั้งเพิ่มเติมการประชาสัมพันธ์ ที่จะช่วยสร้างความเข้าใจกับราษฎรในพื้นที่ให้ทั่วถึง

(๘) ให้องค์ความรู้ด้านต่าง ๆ แก่ราษฎรในพื้นที่และสร้างเครือข่ายประชาชนในการดูแลรอบขอบป่าพรุ

(๙) ภาครัฐควรส่งเสริมให้ราษฎรทำเกษตรกรรมให้เหมาะสมกับพื้นที่และเข้ามาดูแลเรื่องการตลาดให้กับเกษตรกร

(๑๐) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องดูแลและเข้มงวดต่อการออกเอกสารสิทธิ์นั้น

(๑๑) การน้อมนำแนวพระราชดำริ โครงการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูกของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มาใช้ กล่าวคือ ดูแลพื้นที่เสื่อมโทรมนั้นไม่ให้เกิดการบุกรุกและทำลาย รวมทั้งป้องกันไม่ให้เกิดไฟป่า ก็จะทำให้พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมให้คงความสมบูรณ์ได้ง่ายและไม่สิ้นเปลืองงบประมาณอีกด้วย

๓.๒ ประเด็นการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดงและบริเวณนอกพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดง

๓.๒.๑ ปัญหาการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดงและบริเวณนอกพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดง

(๑) การบริหารจัดการน้ำในป่าพรุโต๊ะแดง ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรกรรมรอบป่าพรุ
(๒) การใช้ประโยชน์ในพื้นที่บริเวณรอบขอบพรุทำให้เส้นทางน้ำธรรมชาติเปลี่ยนทิศทาง
(๓) ปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง ปัญหาน้ำเปรี้ยว ทำให้เกษตรกรไม่สามารถนำน้ำ มาใช้ในการเกษตรได้

(๔) ปัญหาน้ำท่วมในช่วงฤดูฝน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะปัญหาน้ำเปรี้ยวจัดที่เกิดจากดินเปรี้ยวจัดในบริเวณป่าพรุ ซึ่งเมื่อดินในพื้นที่พรุเป็นกรดจัดหรือเปรี้ยวจัด เมื่อมีน้ำไหลผ่านพื้นที่นั้น น้ำจืดก็จะกลายเป็นน้ำเปรี้ยว และเมื่อไหลผ่านหรือเข้าท่วมขังในพื้นที่ใด ก็จะทำให้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ในบริเวณนั้นๆ โดยเฉพาะพื้นที่ทำการเกษตร ทำให้เกษตรกรไม่สามารถทำการเกษตรในพื้นที่ได้ หรือได้ผลผลิตในอัตราที่ต่ำ ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน

(๕) ปัญหาน้ำในพื้นที่พรุ มีการไหลออกจากพื้นที่พรุมากเกินไป

๓.๒.๒ รูปแบบที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำในปัจจุบัน :

(๑) การขุดคลองระบายน้ำในพื้นที่ต่างๆ ทำคันดินกั้นน้ำ เพื่อป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่
(๒) จัดทำอาคารบังคับน้ำ เก็บกักน้ำและทดน้ำเข้าพื้นที่เพื่อป้องกันการรुक้าของน้ำเดิมเข้าสู่พื้นที่และยังช่วยทดน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรช่วงฤดูแล้ง

(๓) การขุดคลองแยกน้ำดีและน้ำเปรี้ยวออกจากกัน และควบคุมระดับน้ำไม่ให้ต่ำกว่าชั้นไผ่ไรท์เพื่อป้องกันการเกิดกรดกำมะถัน ป้องกันการแพร่กระจายของพื้นที่ดินเปรี้ยว

(๔) ในช่วงฤดูฝนปัญหาน้ำดำที่ไหลผ่านพรุมาสู่พื้นที่ของชลประทาน ส่งผลกระทบต่อพื้นที่การเกษตร บริเวณกลางน้ำและปลายน้ำ ซึ่งชลประทานมีการจัดการที่เรียกว่า “การจัดการจราจรทางน้ำ” บังคับน้ำดำให้ไหลออกจากพื้นที่ดังกล่าวโดยเร็ว เพื่อบรรเทาปัญหาน้ำดำท่วมพื้นที่ในช่วงฤดูฝน

๓.๒.๓ แนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่พรุ

(๑) บริเวณรอบขอบพรุ : ก่อสร้างคลองตามแนวขอบพรุ เพื่อใช้เป็นแนวเขตระหว่างพื้นที่ของเกษตรกรและป่าพรุออกจากกัน และยังเป็นแหล่งสำรองน้ำสำหรับไว้ใช้ในการดับไฟป่า รวมทั้งก่อสร้างอาคารบังคับน้ำและคลองส่งน้ำ เพื่อแยกน้ำเปรี้ยวออกจากน้ำจืดเพิ่มเติม

(๒) บริเวณในพื้นที่พรุ : ก่อสร้างทำนบย่อยหรือจัดทำฝายในพื้นที่พรุ เพื่อชะลอน้ำที่ไหลออกจากพื้นที่พรุลงสู่ทะเลเร็วเกินไป โดยเฉพาะช่วงฤดูแล้ง เพื่อรักษาความชุ่มชื้นในพื้นที่พรุ เป็นการป้องกันการเกิดไฟป่าในพื้นที่พรุ

(๓) ในส่วนพื้นที่กลางน้ำและปลายน้ำเป็นพื้นที่ของชลประทาน และในส่วนของพื้นที่ต้นน้ำซึ่งเป็นพื้นที่พรุ ทางชลประทานก็ได้มีการศึกษาทิศทางการไหลของน้ำไว้ด้วยแล้ว ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่ ควรที่จะต้องมีการศึกษาทิศทางน้ำด้วย เพื่อนำไปพิจารณาที่จะเก็บกักน้ำ สร้างฝายชะลอน้ำ ฯลฯ เนื่องจาก “พรุ ถึงแม้จะไม่เกิดไฟไหม้แต่ถ้าหากน้ำแห้ง พรุ ก็ตาย” และหน่วยงานควรทำ MOU ร่วมกับชลประทานว่า จะต้องเก็บกักน้ำที่ระดับใดจึงจะทำให้พรุมีน้ำตลอดทั้งปี

(๔) ชลประทานควรจะต้องเก็บข้อมูลปริมาณในคลองป่าเสม็ดว่าส่งผลกระทบต่อระดับน้ำในพรุหรือไม่ อย่างไร เพื่อยืนยันว่าการขุดคลองของชลประทานไม่ส่งผลกระทบต่อระดับน้ำในพรุตามที่หน่วยงานป่าไม้เป็นกังวลและเพื่อเป็นเติมเต็มในส่วนของผลงานทางวิชาการเพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อพรุเพื่อเป็นเหตุผลหรือข้อมูลอ้างอิงในการที่จะดำเนินกิจกรรมใดๆ ในพื้นที่พรุต่อไป

(๕) ในพื้นที่พรุไม่ควรจะไปปรับปรุง/เปลี่ยนแปลง/กิจกรรมที่จะทำให้น้ำในพรุเสียสมดุล ซึ่งในการบริหารจัดการน้ำนั้นมีการใช้สิ่งก่อสร้างและไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง จึงควรมีงานวิจัยเกี่ยวกับความเหมาะสมของการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่พรุมารองรับการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่พรุด้วย

(๖) สร้างแนวร่วมและการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่พรุ

๓.๓ ประเด็นการควบคุมไฟฟ้าในพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดง

๓.๓.๑ ปัญหาการควบคุมไฟฟ้าในพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดง :

(๑) พื้นที่ป่าพรุที่มีสภาพพื้นที่ป่ากร้างและมีการบุกรุกทำลายเพื่อทำการเกษตร ส่งผลให้สภาพดินกลายเป็นดินเปรี้ยวส่งผลให้พืชที่ปลูกตาย เมื่อเกิดการทับถมของเศษดินเป็นระยะเวลานาน ถือเป็นเชื้อเพลิงที่ดีทำให้อาจเกิดไฟฟ้าขึ้นได้

(๒) ฝนทิ้งชว่นานทำให้เกิดไฟฟ้า

(๓) แหล่งน้ำไม่เพียงพอในการสูบน้ำเพื่อดับไฟฟ้า

(๔) การแก้ปัญหา/การพัฒนาล่าช้า ไม่ทันต่อสถานการณ์ นโยบายของภาครัฐที่แก้ไขปัญหาไม่ตรงจุด

(๕) ทิ้งกันบูหรือเกิดจากความคึกคะนองของราษฎรบางส่วน

(๖) ไม่สามารถเข้าพื้นที่เพื่อดับไฟได้ เนื่องจากติดพื้นที่เกษตรกรรมของราษฎร

(๗) ราษฎรไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการป้องกันและดับไฟฟ้า

(๘) ความไม่เข้าใจ/ขาดความรู้เกี่ยวกับโทษและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากไฟฟ้า

๓.๓.๒ แนวทางแก้ไขปัญหาการควบคุมไฟฟ้าในพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดง :

(๑) สร้างจิตสำนึกและเติมเต็มความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาพรุโต๊ะแดงให้ประชาชนในพื้นที่และส่งเสริมการปลูกป่า

(๒) การควบคุมระดับน้ำในพื้นที่ให้สมดุล ควบคุมน้ำเปรี้ยวไม่ให้ไหลเข้าสู่พื้นที่เกษตรกรรม โดยในช่วงฤดูแล้งต้องมีน้ำขังอยู่ในระดับที่ไม่แห้งจนเกินไป เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดไฟฟ้าในพื้นที่ป่าพรุ เป็นการเพิ่มความชุ่มชื้นในพื้นที่พรุและช่วงฤดูฝนให้ควบคุมและระบายน้ำออกจากพื้นที่ เพื่อป้องกันน้ำไหลท่วมพื้นที่เกษตรกรรม

(๓) บริเวณรอบขอบพรุ ก่อสร้างคลองตามแนวขอบพรุ เพื่อใช้เป็นแหล่งสำรองน้ำสำหรับไว้ใช้ในการดับไฟฟ้า

(๔) การป้องกันไม่ให้ประชาชนทำการจัดไฟเผาป่า เพราะสาเหตุไฟป่าส่วนใหญ่มาจากฝีมือมนุษย์ที่ต้องการเผาป่าเพื่อให้พรุกลายเป็นป่าเสื่อมโทรม จะได้เข้าไปทำการเกษตรในพื้นที่ได้ต่อไป ดังนั้นต้องร่วมกันป้องกันและให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลและรักษาป่าพรุ

(๕) จัดหน่วยเฝ้าระวังและตรวจตราป้องกันการเกิดไฟฟ้าและจัดตั้งหน่วยดับไฟย่อยในพื้นที่ป่าพรุ รวมทั้งจัดตั้งหอดูไฟชั่วคราวในพื้นที่ป่าพรุ

(๖) การเตรียมความพร้อมของอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร กำลังคน ในการดับไฟฟ้า

(๗) ควรให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่าย เพราะในการทำงานส่วนใหญ่จะได้รับการทราบข้อมูลจากเครือข่ายทั้งสิ้น หากมีเครือข่ายจำนวนมากก็จะได้ทราบข้อมูลอย่างทันที่และเข้าไปดำเนินการดับไฟใหม่ได้ทัน

(๘) ควรจัดทำฝ่ายชะลอน้ำ ให้ครอบคลุมท้องที่ทั้งหมดของพื้นที่พรุโต๊ะแดง

(๙) แนวกันไฟระหว่างรอยต่อเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตป่าสงวน กับที่ชาวบ้าน ต้องมาคุยกับชาวบ้าน และควรแบ่งแนวเขตด้วยแนวกันไฟ และใช้แนวกันไฟให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ให้ชาวบ้านใช้ประโยชน์หรือได้รับผลประโยชน์จากแนวกันไฟ เช่น ปลูกหมาก พืชเศรษฐกิจอื่นๆ และให้ชาวบ้านดูแลแนวกันไฟนั้นที่เขาได้รับผลประโยชน์เพื่อป้องกันการเกิดไฟไหม้

(๑๐) ในการสังเกตไฟฟ้าเราใช้อาคารของเอกชนเป็นหอดูไฟ จึงเสนอ ควรจะต้องสร้างหอดูไฟถาวร ๕ จุด ให้จัดตั้งที่หน่วยพิทักษ์ป่า

(๑๑) ควรจะหาแหล่งน้ำสำรองที่อยู่เหนือป่าพรุโต๊ะแดง ไว้สำหรับดับไฟฟ้า

(๑๒) ต้องมีแผนงาน/มาตรการในการควบคุมไฟฟ้าในช่วงก่อนเกิดไฟฟ้า ขณะเกิดไฟฟ้า และการฟื้นฟูหลังเกิดไฟฟ้า เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๑๓) กรมป่าไม้และกรมทรัพยากรน้ำบาดาลควรร่วมมือกันในการจัดทำฝายเพื่อกักเก็บน้ำใต้ดิน

(๑๔) ควรส่งเสริมให้พรุโตะแดงเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว อย่าง เช่น สร้างสกายวอล์ค จะทำให้จะเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจการท่องเที่ยวให้ชาวบ้านมีรายได้และยังเป็นหอดูไฟอีกทางหนึ่งด้วย

(๑๕) บูรณาการความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาไฟป่า ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดบริหารจัดการอย่างเป็นเอกภาพ

๓.๔. การประกอบอาชีพ/ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของราษฎรที่อาศัยอยู่บริเวณรอบขอบเขตพื้นที่พรุโตะแดง

๓.๔.๑ ปัญหา :

(๑) ปัญหาหลักในพื้นที่พรุ คือ ดินเปรี้ยวจัดและดินอินทรีย์ และปัญหาหลักที่สำคัญสำหรับการทำเกษตรในพื้นที่ขอบพรุ จะต้องมีการจัดการที่ดีและเหมาะสมจึงสามารถนำมาเพาะปลูกพืชได้ ถ้ามีการจัดการที่ไม่เหมาะสมหรือถูกต้องอาจทำให้พืชที่ปลูกไม่สามารถเจริญเติบโต หรือให้ผลผลิตได้

(๒) นโยบาย Zoning ไม่ได้ถูกนำไปใช้โดยหน่วยงานในพื้นที่

(๓) นโยบายของหน่วยงานมีความซ้ำซ้อน ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน

(๔) การส่งเสริมอาชีพของหน่วยงานภาครัฐไม่ตรงกับความต้องการของราษฎร

(๕) ปัญหาการปลูกพืชไม่เหมาะสมกับฤดูกาลและการทำงานของหน่วยงาน

(๖) เกษตรกรผู้รับประโยชน์ในพื้นที่ยังขาดองค์ความรู้ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ กลุ่มเกษตรกรไม่เข้มแข็ง และเยาวชนรุ่นใหม่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

(๗) เรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินยังไม่มีความชัดเจน และมีการทำประมงผิดวิธี

(๘) เส้นทางสัญจรชำรุด

(๙) ขาดปัจจัยการผลิต และประสบปัญหาเรื่องโรคสัตว์ และแมลงศัตรูพืช และผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ

(๑๐) สภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลง ดินเปรี้ยว น้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำเปรี้ยว น้ำไม่เพียงพอ และน้ำเสียจากโรงงานยางพารา

๓.๔.๒ แนวทางการแก้ไข : การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้แก่ราษฎรที่อาศัยอยู่บริเวณรอบขอบเขตพื้นที่ป่าพรุโตะแดงอย่างเหมาะสม

(๑) น้อมนำแนวทางแก้ปัญหาดินเปรี้ยวจัดของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร : “โครงการแก้มลิงดิน” (การแก้มลิงดินให้ดินเป็นกรดจัดจนไม่สามารถปลูกพืชเศรษฐกิจใดๆ ได้ แล้วพัฒนาและปรับปรุงดินให้กลับมาปลูกพืชได้) มาใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งสามารถทำได้ ๓ วิธี คือ

(๑.๑) การใส่หินปูนฝุ่นเพื่อปรับความเป็นกรดของดินให้เหมาะสมต่อการปลูกพืช ซึ่งสามารถเห็นผลได้ตั้งแต่ครั้งแรกที่ทำการปรับปรุงดิน

(๑.๒) การใช้น้ำชะล้างความเป็นกรดและสารพิษ คือ การขังน้ำที่ระยะเวลาหนึ่งแล้วก็ระบายน้ำออก ซึ่งวิธีนี้จะต้องมีระบบชลประทานที่ดี และมีปริมาณน้ำที่เพียงพอ จึงสามารถดำเนินการได้ โดยต้องใช้เวลาหนึ่งจึงจะสามารถให้ผลผลิตที่ดี

(๑.๓) การใส่หินปูนฝุ่นควบคู่กับการใช้น้ำชะล้างดิน ซึ่งเป็นวิธีการจัดการที่ดีที่สุด และให้ผลผลิตข้าวได้สูงสุดที่สุด

(๒) อบรมให้ความรู้แก่ราษฎรเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในทุกมิติ การทำประมงที่ถูกต้อง การป้องกัน/กำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช วิธีการผลิตปัจจัยการผลิตต่างๆ รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับฤดูกาลและสภาพพื้นที่

(๓) สำรวจความต้องการในการประกอบอาชีพ ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้แก่ราษฎรในรูปแบบกลุ่มและอาชีพนอกภาคการเกษตร

(๔) จัดทำโครงการสร้างจิตสำนึกแก่ชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์ในพื้นที่รอบๆ ป่าพรุโต๊ะแดง ในอำเภอสุโหงโก-ลก อำเภอสุโหงปาดี อำเภอดากไบ และอำเภอเมือง โดยตรงและปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นใหม่สนใจในอาชีพการทำเกษตร

(๕) ปรับปรุงซ่อมแซมเส้นทางสัญจร

(๖) สนับสนุนปัจจัยการผลิตที่ดี มีประสิทธิภาพ และเหมาะสม

(๗) ไม่ควรส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่พรุ เพราะมีความต้องการน้ำมากกว่าพืชชนิดอื่น และหากปาล์มราคาสูงขึ้น จะกลายเป็นการส่งเสริมในเกษตรกรบุกกรุกป่า และการส่งเสริมให้ปลูกพืชชนิดใดในพื้นที่ป่าพรุควรมีงานวิจัยหรืองานวิชาการมารองรับ

๓.๕ การบริหารจัดการขอบเขตพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดงแบบมีส่วนร่วมที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

๓.๕.๑ รูปแบบการจัดทำขอบเขตพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดงที่เหมาะสม

(๑) ทุกภาคส่วนร่วมมือกันในการกำหนดขอบเขตพื้นที่พรุให้ชัดเจน เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าพรุ โดยที่ฝ่ายปกครองควรเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดขอบเขตให้ชัดเจน

(๒) ควรสร้างวิธีการจัดทำแนวเขตป่าพรุที่ชัดเจน

(๒.๑) ทำพิกัดปักหลักเขตให้ชัดเจน โดยอาจจะใช้เสาปูน เสาคอนกรีต หรือหลักกิโล รั้วลวดหนาม หรือกำแพง เป็นแนวขอบตลอดระยะ

(๒.๒) ปลูกต้นไม้เป็นแนวป่ากันชน ซึ่งจะมีประโยชน์ในการช่วยยึดหน้าดินให้ดินแข็งแรง และชุมชนได้ประโยชน์ใช้สอยด้านอื่นๆ

(๒.๓) ขุดคูคลอง และร่องน้ำ ล้อมรอบ บริเวณรอยต่อ

(๒.๔) นำองค์ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างด้านวิศวกรรมการจัดการแนวเขตที่ชัดเจนมาใช้

(๒.๕) มีการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในการกำหนดแนวเขตป่าพรุโต๊ะแดง

(๓) หน่วยงานที่ดำเนินการจัดทำแนวเขตและราษฎรในพื้นที่ควรมีส่วนร่วมในการจัดทำ

(๓.๑) MOU ร่วมกัน โดยเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และชาวบ้าน ร่วมกันเดินสำรวจ

(๓.๒) แผนการดำเนินงานในลักษณะบูรณาการ โดยเฉพาะกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับกรมที่ดินในการตรวจสอบแนวเขตที่ดิน

(๓.๓) การพูดคุยสร้างความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐกับราษฎร ในการรับรองแนวเขต

(๔) การดำเนินการทางด้านกฎหมาย

(๔.๑) การดำเนินการจัดทำแนวเขตต้องถูกต้องตามระเบียบและโปร่งใส รวมทั้งไม่ขัดกับกฎหมาย

(๔.๒) จัดตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองร่วมกัน ให้ถูกต้องโปร่งใสไม่ขัดแย้งต่อกฎหมาย

(๔.๓) การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสมของพื้นที่

(๔.๔) แนวเขตที่กำหนดขึ้น ควรมีกฎหมายรองรับ

(๔.๕) มีการใช้มาตรา ๔๔ ในการบังคับใช้

(๔.๖) สร้างความเข้าใจกับราษฎรในพื้นที่ให้เข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- (๕) การตรวจสอบสิทธิ์และการจัดทำแผนที่
  - (๕.๑) ดำเนินการจัดทำแผนที่ขอบเขตที่ชัดเจนและถูกต้อง
  - (๕.๒) นำข้อมูลที่ดินเอกสารสิทธิ์ครอบครองโดยชอบ ถ่ายทอดลงในแผนที่การใช้ที่ดิน
  - (๕.๓) มีการตรวจสอบสิทธิ์ก่อน-หลัง ในการครอบครองที่ดินของราษฎรให้ชัดเจน
  - (๕.๔) ตรวจสอบขอบเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานให้ถูกต้องและ

เข้าใจตรงกัน

(๕.๕) สร้างฐานข้อมูลเรื่องพื้นที่ที่ชัดเจน ถูกต้อง และครบถ้วน ทั้งนี้ ควรร่วมกำหนดความหมายของเขตพื้นที่แต่ละประเภทให้มีความเข้าใจตรงกันในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

(๕.๖) ต้องสร้างการยอมรับในข้อตกลงของการจัดทำขอบเขตของหน่วยงานส่วนกลางกับส่วนภูมิภาคที่ลงพื้นที่สำรวจ

ประมวลภาพการประชุมสัมมนาเชิงบูรณาการฯ เมื่อวันที่ ๖ - ๗ สิงหาคม ๒๕๖๒
ณ โรงแรมต้นหยง อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

